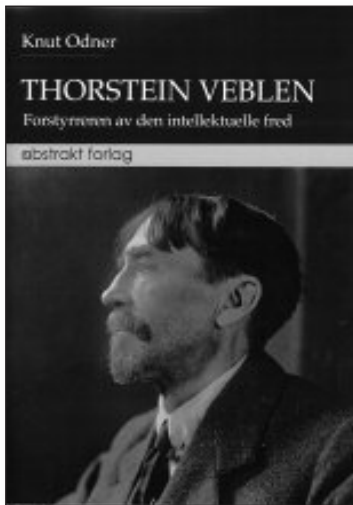

Bokanmeldelse

Veblen – en visjonær fra Valdres

Michael 2005; 2: 375–6

Odner K. Thorstein Veblen – Forstyreren av den intellektuelle fred. Oslo: Abstrakt forlag, 2005. 332 s.

Den norsk-amerikanske økonom og sosiologen Thorstein Bunde Veblen (1857-1929) var annen generasjons valdris. Moren og faren var henholdsvis fra gårdene Bunde og Vøyle (Veblen) i Høre i Vang, og de hadde emigrert fra vanskelige kår i Norge til det amerikanske Midt-Vesten under dramatiske omstendigheter i 1847. Det var dyktige folk, og de slo seg etter hvert ned på prærien i Minnesota nær tettstedet Nerstrand sør for Minneapolis. Der ryddet, bygde og drev de en farm hvor sønnen Thorstein også oppholdt seg i lange perioder i voksenalder.

Thorstein Veblen fikk universitetsutdannelse og ble en av grunnleggerne av amerikansk sosiologi. Han skrev mye, og som hans hovedverk er det naturlig å regne *The theory of the leisure class* fra 1899. Han reagerte på økonomi og sosiale forhold i det Amerika han vokste opp i. Selv var han fra et nøkternt bondesamfunn med egen produksjon som mål, en kontrast til det nye, urbane Amerika med «yankee' enes» livsstil basert på inntekter skaffet til veie på annen måte. Veblen reagerte også på livsstilen i seg selv, der et av målene syntes å være ikke bare å tjene penger, men også å vise fram rikdommen ved et påfallende forbruk, «conspicuous consumption».

Veblen er blitt meget berømt i samfunnsvitenskapelige kretser. Hans navn nevnes endog undertiden i samme åndedrag som Marx og Weber. Han var imidlertid en visjonær fordi han var tidlig ute. Hvis man f. eks.

leser *The theory of the leisure class* er dette tungt, ikke fordi resonnementene er utilgjengelige, men fordi terminologien, det sosiologiske fagspråket, ennå ikke er utviklet. Det trengs derfor litt anstrengelse før man skjønner hvor viktige forfatterens synspunkter er og hvor forut for sin tid han var.

Veblen fikk en akademisk karriere, ble professor ved prestisjetunge universiteter, men han var i hele sitt liv en noe tilbaketrukket natur. Han ble tilbudt et professorat i statsøkonomi i Kristiania i 1920, men av slo.

Veblens tanker ble også ansett som farlige. Han kritiserte egentlig det amerikanske samfunnet og det kretsing om kapitalen ganske kvasst. Mange oppfattet ham som politisk venstreradikal. Dette skapte vansker for hans karriere mens han levde, men det har også bevirket at biografiene om ham er tvetydige, alt etter hvilken tid og ut fra hvilket standpunkt de er skrevet.

Det er dette forfatteren av den foreliggende bok ønsker å rydde opp i. Arkeologen og sosialantropologen Knut Odner har gått grundig til verks og analysert Veblens liv, hans tanker og arbeid, synet på ham, hans samtid og den innflytelse han fikk innenfor sosiologi og økonomi. Dette er spennende lesning. Boka er veldokumentert, reflektert og grundig. Det er en omfattende oversikt over Veblens forfatterskap, og for øvrig en fyldig litteraturliste.

Imidlertid er det vel ikke noen tvil om at Veblen er mer kjent ute enn hjemme. Derfor: Når kommer det en engelskspråklig utgave av Odners bok?

Øivind Larsen, Universitetet i Oslo

Ensomt på prærien ligger farmen der familien Veblen bodde, nær Nerstrand i Minnesota. (Foto Ø. Larsen 1996).